

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2019-06-5F** Rīgā

2021.gada 4.februārī

Nr.6-6/5

*Par personas datu aizsardzību attiecībā uz
Uzņēmumu reģistra ierakstu publicitāti tīmekļvietnēs*

1. Tiesībsargs saņēma privātpersonas iesniegumu, kurā norādīts, ka persona kļūdas pēc pierēģistrējās kā individuālais komersants. Lai gan komersants ir likvidēts, vairākās tīmekļvietnēs vēl joprojām esot atrodami privātpersonas dati.

No iesnieguma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka privātpersona pēc būtības savu pamattiesību ierobežojumu pamato ar to, ka pēc komersanta likvidācijas tīmekļvietnēs ir publiski pieejama viņas dzīvesvietas adrese, kas komercreģistrā tika reģistrēta kā komersanta juridiskā adrese. Šāda situācija privātpersonai liekot justies nedroši, jo ikviens jebkurā laikā varot viņu atrast.

Iesniegumā lūgts tiesībsargam izvērtēt, kāpēc personas dati nevar būt likvidēti pēc trīs gadiem, kā arī to, vai ir iespējams grozīt normatīvajos aktos noteikto kārtību.

2. Privātpersonas iesniegumam pielikumā pievienota sarakste par minēto jautājumu ar Tieslietu ministriju, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru (turpmāk – Uzņēmumu reģistrs), Datu valsts inspekciju, sabiedrību ar ierobežotu atbildību “Firmas.lv”, SIA “Lursoft IT”, SIA “Helio Media” un SIA “CREFO Rating”.

Sniegtajās atbildēs norādīts, ka neesot pamata un tiesību liegt trešajām personām piekļuvi informācijai, kas atbilstoši normatīvajiem aktiem ir publiski pieejama. Normatīvajos aktos nav noteikts konkrēts komercreģistrā reģistrēto ziņu publiskošanas termiņš. Tāpat normatīvajos aktos nav paredzēta reiz izsludinātu publisko reģistru ierakstu atsaukšana un pienākums samazināt publiskojamo fiziskās personas datu apstrādes apjomu, ņemot vērā komersanta likvidācijas faktu.

3. Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11.pantu tiesībsargs citstarp veicina privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību un labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē, kā arī sekmē sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām. Atbilstoši Tiesībsarga likuma 13.panta 6.punktam tiesībsargam, pildot šajā likumā noteiktās funkcijas un uzdevumus, ir tiesības ierosināt pārbaudes lietu pēc savas iniciatīvas.

Nemot vērā privātpersonas iesniegumā un tam pievienotajos pielikumos norādīto informāciju, tiesībsargs secināja, ka jautājums par Uzņēmumu reģistrā pieejamās un publicējamās informācijas apjomu, kā arī personas datu glabāšanas termiņu ir aktuāls un sistēmisks. Līdz ar to pēc tiesībsarga iniciatīvas tika ierosināta pārbaudes lieta par personu tiesību uz privāto dzīvi iespējamo aizskārumu saistībā ar personas datu aizsardzību.

Lai vispusīgi izvērtētu minēto jautājumu, tiesībsargs lūdza Tieslietu ministriju, Datu valsts inspekciju un Uzņēmumu reģistru sniegt informāciju. Izvērtējot lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, kā arī pārbaudes lietas materiālus, sniedzu sekojošu atzinumu.

Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību

4. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96.pantu ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību.

Šīs pamattiesības starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos formulētas līdzīgi. Proti, tiesības uz privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību noteiktas Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8.pantā un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7.pantā. Tiesības uz savu personas datu aizsardzību noteiktas minētās hartas 8.pantā, paredzot, ka šādi dati ir jāapstrādā godprātīgi, noteiktiem mērķiem un ar attiecīgās personas piekrišanu vai ar citu likumīgu pamatojumu, kas paredzēts tiesību aktos. Turklāt ikvienam ir pieejas tiesības datiem, kas par viņu savākti, un tiesības ieviest labojumus šajos datos. Tiesības uz savu personas datu aizsardzību ietvertas arī Līguma par Eiropas Savienības darbību 16.panta 1.punktā. Savukārt ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 17.pantā un ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 12.pantā noteikts, ka nedrīkst patvarīgi vai nelikumīgi iejaukties neviena privātajā vai ģimenes dzīvē, apdraudēt mājas neaizskaramību vai korespondences noslēpumu vai nelikumīgi uzbrukt viņa godam un reputācijai.

Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību saturu, tostarp, personas datu aizsardzību atklājusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) un Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa).

ECT ir atzinusi, ka jēdziena “privātā dzīve” tvērums ir plašs, tas aptver dažādus personas fiziskās un sociālās identitātes aspektus un to nav iespējams izsmeļoši definēt. Informācija par personu un tās datu aizsardzība ietilpst tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā. Personas datu aizsardzībai ir izšķiroša nozīme tajā ziņā, lai persona varētu izmantot Konvencijas 8.pantā noteiktās tiesības.¹

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Satversmes 96.pantā konkretizētās tiesības ir nesaraujami saistītas ar Satversmes ievada ceturtās rindkopas pirmajā teikumā ietverto konstitucionālo aksiomu: Latvija kā demokrātiska tiesiska valsts balstās uz cilvēka cieņu un brīvību. Personas privātā dzīve ir tā cilvēka eksistences sfēra, kurā indivīds kā saprātīga būtne un demokrātiskas tiesiskas valsts augstākā vērtība realizē savu brīvību. Šī brīvības realizācija ir personas autonomijas un pašnoteikšanās izpausme, kas veido attiecīgās personas privāto dzīvi.²

Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību aptver dažādus aspektus. Tās ietver indivīda tiesības uz savu privāto telpu, kur tas iespējami minimāli ciestu no valsts vai citu

¹ sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2000.gada 16.februāra sprieduma lietā “Amann v. Switzerland” 65.punktu un 2008.gada 4.decembra sprieduma lietā “S. and Marper v. the United Kingdom” 66. un 103.punktu

² sk. Satversmes tiesas 2019.gada 5.decembra sprieduma lietā Nr.2019-01-01 16.1.punktu

personu iejaukšanās. Tās arī aizsargā indivīda fizisko un garīgo integritāti, godu un cieņu, vārdu un identitāti, personas datus. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka informācija par personu ietilpst jēdziena “tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību” saturā.³

Zinātniskajā literatūrā norādīts, ka privātās dzīves aizsardzības mērķis ir nodrošināt cilvēka iekšējo autonomiju, lai tas varētu pēc iespējas brīvi veidot savu gribu un tai atbilstoši rīkoties. Ja darbība ir vērsta galvenokārt pret personas patstāvību un autonomiju, tad var atzīt, ka tā aizskar tieši Satversmes 96.pantā aizsargāto personas privāto dzīvi. Turklāt tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ietver personas tiesības uz jebkādu savu datu aizsardzību.⁴

Fiziskas personas dati

5. Tiesības uz savu personas datu aizsardzību nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes 2016.gada 27.aprīļa regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (turpmāk – Regula), kas stājās spēkā 2016.gada 24.maijā un atbilstoši Regulas 99.panta 2.punktam kļuva piemērojama no 2018.gada 25.maija. Regula kļuva par Eiropas Savienības dalībvalstu, tostarp, arī Latvijas tiesību sistēmu sastāvdaļu no tās spēkā stāšanās brīža.⁵ Līdz tam bija piemērojama Eiropas Parlamenta un Padomes 1995.gada 24.oktobra direktīva 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (turpmāk – Direktīva 95/46/EK). Nacionālā līmenī datu aizsardzības tiesiskais regulējums noteikts Fizisko personu datu apstrādes likumā, kas stājās spēkā 2018.gada 5.jūlijā. Pirms tam datu aizsardzības jautājumi bija reglamentēti Fizisko personu datu aizsardzības likumā.

Atbilstoši Regulas 4.panta 1.punktam personas dati ir jebkura informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu (“datu subjekts”). Identificējama fiziska persona ir tāda, kuru var tieši vai netieši identificēt, jo īpaši atsaucoties uz identifikatoru, piemēram, minētās personas vārdu, uzvārdu, identifikācijas numuru, atrašanās vietas datiem, tiešsaistes identifikatoru vai vienu vai vairākiem minētajai fiziskajai personai raksturīgiem fiziskās, fizioloģiskās, ģenētiskās, garīgās, ekonomiskās, kultūras vai sociālās identitātes faktoriem.

Līdz ar to fiziskas personas vārds, uzvārds, personas kods un dzīvesvietas adrese ir uzskatāmi par personas datiem un to aizsardzība ietverta Satversmes 96.pantā nostiprināto tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību saturā.

Fiziskas personas datu apstrāde

6. Regulas 4.panta 2.punkts noteic, ka datu apstrāde ir jebkura ar personas datiem vai personas datu kopumiem veikta darbība vai darbību kopums, ko veic ar vai bez automatizētiem līdzekļiem, piemēram, vākšana, reģistrācija, organizēšana, strukturēšana, glabāšana, pielāgošana vai pārveidošana, atgūšana, aplūkošana, izmantošana, izpaušana, nosūtīt, izplatīt vai citādi darīt tos pieejamus, saskaņošana vai kombinēšana, ierobežošana, dzēšana vai iznīcināšana.

³ sk. Satversmes tiesas 2016.gada 16.jūnija sprieduma lietā Nr.2015-18-01 10.punktu, Satversmes tiesas 2009.gada 4.jūnija sprieduma lietā Nr.2008-34-0106 11.punktu, Satversmes tiesas 2011.gada 14.marta sprieduma lietā Nr.2010-51-01 13.punktu, Satversmes tiesas 2016.gada 12.maija sprieduma lietā Nr.2015-14-0103 15.1 punktu un Satversmes tiesas 2009.gada 23.aprīļa sprieduma lietā Nr.2008-42-01 9.punktu

⁴ sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 239., 245. un 248.lpp.

⁵ sk. Gailītis K., Markus K. Eiropas Savienības tiesību avoti. Grām.: Schewe C., Buka A., Gailītis K., Strazdiņš Ģ. (zin.red.) Eiropas Savienības tiesības. I daļa. Institucionālās tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 232.lpp.

Lai noskaidrotu, vai Uzņēmumu reģistrs apstrādā fiziskas personas datus, visupirms nepieciešams noskaidrot tā darbības mērķi.

Uzņēmumu reģistrs ir valsts iestāde, kuras darbības mērķis atbilstoši likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” preambulai (pirmā nodaļa “Vispārīgie noteikumi”) ir veikt šajā likumā noteikto tiesību subjektu (piemēram, uzņēmumu, nevalstisko organizāciju, publiskā sektora iestāžu u.c.) reģistrāciju, lai nodibinātu tiesību subjektu juridisko statusu un nodrošinātu normatīvajos aktos noteikto ziņu (par reģistrētajiem tiesību subjektiem un juridiskajiem faktiem) publisku ticamību un ziņu pieejamību. Tātad Uzņēmumu reģistra pamatfunkcija ir veikt dažādu tiesību subjektu un juridisko faktu reģistrāciju un nodrošināt attiecīgo reģistru vešanu.⁶ Turklāt tā pienākums ir sniegt informāciju par reģistrētajiem tiesību subjektiem un juridiskajiem faktiem, kā arī nodrošināt Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmas darbību un attīstību.⁷

Reģistrācijas mērķis ir piešķirt noteiktam ziņu kopumam, faktam, tiesiskai attiecībai vai parādībai likumisku spēku jeb prezumēt kāda juridiska fakta esamību pēc tā ierakstīšanas attiecīgajā reģistrā. Reģistrs ir ar likumu atzīts datu sakopojums, kur vienotā sistēmā reģistrēti fakti vai dokumenti.⁸ Uzņēmumu reģistrs uztur 14 publiskus reģistrus,⁹ tostarp, komercreģistru, kurā ieraksta likumā noteiktās ziņas un glabā likumā noteiktos dokumentus par komersantu un komercdarbību.¹⁰ No Komerclikuma 8.panta izriet, ka komercreģistrā ierakstāmas ziņas, kas ietver arī fiziskas personas datus, piemēram, individuālā komersanta, kapitālsabiedrības valdes locekļu un padomes locekļu vārdus, uzvārdus un personas kodus. Līdz ar to Uzņēmumu reģistrs apstrādā fizisku personu datus.

Šāds normatīvais regulējums apliecina to, ka likumdevējs ir noteicis ziņu un dokumentu apjomu, kuru Uzņēmumu reģistram ir pienākums apstrādāt, lai tas varētu nodrošināt likumā noteikto pienākumu un funkciju izpildi. Tādējādi šādu datu apstrādes tiesiskais pamats ir Regulas 6.panta 1.punkta “c” apakšpunkts, proti, kad apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uz pārzini [Uzņēmumu reģistru] attiecināmu juridisku pienākumu.

Ievērojot minēto, Uzņēmumu reģistrs iegūst un apstrādā fiziskas personas datus, lai izpildītu likumā noteikto pienākumu.

Juridiskā adrese

7. Privātpersonas iesniegums uzmanību vērš Komerclikuma 8.panta pirmās daļas 3.punktā ietvertajai prasībai komercreģistrā ierakstīt ziņas par individuālā komersanta juridisko adresi.

Prasība norādīt tiesību subjekta juridisko adresi ietverta likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 6.panta pirmās daļas 5.punktā, kas noteic, ka uzņēmumu reģistra žurnālā par katru uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) ierakstāmas ziņas par uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) juridisko adresi. Šāda prasība konstatējama arī citos Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros, piemēram, politisko partiju reģistrā,¹¹ biedrību un nodibinājumu reģistrā,¹² reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā¹³ u.c.

⁶ sk. likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 1.panta 1.punktu

⁷ sk. turpat 1.panta 2. un 2¹.punktu

⁸ sk. R.Balodis *par Uzņēmumu reģistra lomu un attīstības tendencēm. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs: Vēsture. Prakse. Komentāri.* – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 116.lpp.

⁹ sk. Uzņēmumu reģistra mājaslapu. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/jaunumi/aktualitates/no-2021-gada-uznemumu-registra-klientiem-nebus-jamaksa-par-oficialo-publikaciju-latvijas-vestnesi/>

¹⁰ sk. Komerclikuma 6.panta pirmo daļu

¹¹ sk. Politisko partiju likuma 5.panta pirmo daļu un Uzņēmumu reģistra P2.veidlapu “Pieteikums politiskās partijas vai politisko partiju apvienības ierakstīšanai politisko partiju

Jautājums par tiesību subjekta juridisko adresi ir cieši saistīts ar Komerclikuma 12.pantā reglamentēto komercreģistra publicitāti. Komercreģistra ierakstu publiskās ticamības princips ir nostiprināts Komerclikuma 12.panta pirmās daļas pirmajā teikumā, paredzot to, ka ieraksti komercreģistrā ir spēkā attiecībā uz trešajām personām ar to izsludināšanas dienu. Juridiskās adreses pamatā ir komersanta atklātības un pieejamības princips, proti, komersantam jānorāda tā adrese, kurā trešajai personai tas ir pieejams. Komerclikuma 12.panta ceturtajā daļā¹⁴ ietverta korespondences saņemšanas prezumpcija, t.i., ar juridiskās adreses deklarāciju publiskā reģistrā attiecīgais komersants ir apņēmis atzīt to par sev saistošu. Līdz ar to komersants nevar atsaukties uz to, ka faktiskā adrese nesakrīt ar juridisko adresi.¹⁵

Taču problemātiska situācija izveidojas gadījumos, kad komersanta (tiesību subjekta) juridiskā adrese ir arī identificējamās fiziskas personas dzīvesvietas adrese. Tiesību subjekta juridiskā adrese var atšķirties no dzīvesvietas adreses, bet var arī sakrist.

Reģistrējot ziņas komercreģistrā, ierakstos netiek norādīts, ka komersanta juridiskā adrese ir personas dzīvesvietas adrese.¹⁶ Piemēram, iesniedzot pieteikumu individuālā komersanta ierakstīšanai komercreģistrā, persona tiek aicināta norādīt adresi, kurā viņa ir sasniedzama. Taču obligāta prasība ir norādīt reģistrējamā tiesību subjekta juridisko adresi.¹⁷ Tāpat nepieciešams iesniegt nekustamā īpašuma īpašnieka piekrišanu komersanta juridiskās adreses reģistrācijai. Taču tā nav jāsniedz, ja īpašnieks ir viens no pieteikuma par individuālā komersanta ierakstīšanu komercreģistrā parakstītājiem.¹⁸

Tātad likumdevējs ir noteicis obligātu prasību norādīt tiesību subjekta juridisko adresi, taču nevienā normatīvajā regulējumā nav reglamentējis situāciju, kad minētā juridiskā adrese ir arī identificējamās fiziskas personas dzīvesvietas adrese.

Juridiskās adreses pieejamība

8. Atbilstoši likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 4.¹⁰ panta otrajai daļai ikvienam ir tiesības pieprasīt un saņemt informāciju no Uzņēmumu reģistra vestajiem reģistriem, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus. Šādi ierobežojumi, piemēram, būtu attiecināmi uz reģistrācijas lietas nepublisko daļu un

reģistrā”. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/registre/organizaciju/politiska-partija/dibinasana/registracija-uznemumu-registra/aizpildi-registracijas-veidlapu/>

¹² sk. Biedrību un nodibinājumu likuma 5.panta pirmo daļu un Uzņēmumu reģistra B2.veidlapu “Pieteikums jauna tiesību subjekta ierakstīšanai biedrību un nodibinājumu reģistrā”.

Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/registre/organizaciju/biedriba/dibinasana/registracija-uznemumu-registra/aizpildi-registracijas-veidlapu/>

¹³ sk. Reliģisko organizāciju likuma 9.¹ panta pirmās daļas 7.punktu un Uzņēmumu reģistra R1.veidlapu “Pieteikums reliģiskās organizācijas, tās iestādes ierakstīšanai reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā”.

Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/registre/organizaciju/religiska-organizacija/dibinasana/registracija-uznemumu-registra/draudze/aizpildi-registracijas-veidlapu/>

¹⁴ Ja komersantam tiek nosūtītas ziņas, dokumenti vai cita korespondence uz komercreģistrā ierakstīto tā juridisko adresi, uzskatāms, ka komersants šos dokumentus, ziņas vai citu korespondenci ir saņēmis, ja nosūtītājs dokumentāri pierādījis, ka šāda nosūtīšana ir veikta.

¹⁵ sk. Komerclikuma komentāri. A daļa. Komercdarbības vispārīgie noteikumi (1.-73.panti). Rīga: “A.Strupiša juridiskais birojs” SIA, 2003, 82., 86.-87.lpp.

¹⁶ sk. Datu valsts inspekcijas 2018.gada 11.decembra viedokli Nr.1-4.2/1729-N un Tieslietu ministrijas 2018.gada 5.oktobra viedokli pārbaudes lietas materiālos

¹⁷ sk. turpat

¹⁸ sk. Komerclikuma 75.panta ceturto daļu un Uzņēmumu reģistra mājaslapu. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/registre/uznemumu-vai-komersantu/individualais-komersants/dibinasana/registracija-uznemumu-registra/>

ierobežotas pieejamības informāciju. Arī Komerclikumā attiecībā uz komercreģistra ierakstiem ietverts līdzīgs regulējums, paredzot to, ka ikvienam ir tiesības iepazīties ar komercreģistra ierakstiem un komercreģistra iestādei iesniegtajiem dokumentiem.¹⁹

Sabiedrības tiesības piekļūt iestāžu rīcībā esošai informācijai uzskatāms par vispāratzītu principu gan Eiropas Savienības tiesībās, gan nacionālā līmenī. Latvijā šīs tiesības nostiprinātas Satversmes 100. un 104.pantā. Tiesību uz informācijas pieejamību pamatmērķis ir nodrošināt sabiedrības tiesības zināt, kā valsts (plašākā nozīmē) pilda tai uzticētās publiskās funkcijas.²⁰ Tāpat atklātības mērķis ir ļaut iegūt informāciju visām ieinteresētajām trešajām personām.

Uzņēmumu reģistrs publicē oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” Uzņēmumu reģistra žurnālā ierakstītās ziņas, ja tās nav jau publicētas uz citu likumu pamata. Tā rezultātā Uzņēmumu reģistra žurnālā ierakstītās ziņas, kuras ir publicētas, var izmantot kā oficiālus avotus.²¹ Savukārt no Komerclikuma 11.panta pirmās daļas pirmā teikuma izriet, ka visus komercreģistra ierakstus, tostarp, attiecībā uz tiesību subjekta juridisko adresi, izsludina oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis”, vienlaikus tos publicējot elektroniski.²²

Normatīvais regulējums nošķir Uzņēmumu reģistra reģistrācijas lietas publisko un nepublisko daļu.

No likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 4.¹⁵ panta pirmās daļas satura un pārbaudes lietas ietvaros uzklautāto institūciju – Uzņēmumu reģistra un Tieslietu ministrijas – sniegtajiem skaidrojumiem izriet, ka reģistrētā **tiesību subjekta juridiskā adrese** ir iekļauta reģistrācijas lietas **publiskajā daļā**. Arī Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē²³ reģistrētā tiesību subjekta juridiskā adrese formulēta kā “pamatinformācija”.

Ministru kabinets nosaka no reģistriem sniedzamās informācijas pieprasīšanas un izsniegšanas kārtību, kā arī maksas par informācijas sniegšanu samaksas kārtību,²⁴ kas ietverta Ministru kabineta 2020.gada 7.janvāra noteikumos Nr.23 “Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra informācijas izsniegšanas noteikumi un maksas pakalpojumu cenrādis”. Uzņēmumu reģistrs ziņas un dokumentus, kas iekļauti reģistrācijas lietas publiskajā daļā, tiešsaistes datu pārraides režīmā (tostarp lielapjoma lejupielādei) sniedz bez maksas.²⁵

No minētā regulējuma, likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 4.⁸panta piektās daļas²⁶ un Uzņēmumu reģistra sniegtās informācijas pārbaudes lietas ietvaros izriet, ka Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmā ir pieejami ne tikai aktuālie, bet arī iepriekš reģistrētie (vēsturiskie) dati²⁷ arī par tiesību subjektiem, kuru darbība ir

¹⁹ sk. Komerclikuma 7.panta pirmo daļu

²⁰ sk. Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019.gada 18.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-917/2019, 7.punktu; Senāta 2019.gada 31.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-255/2019 7.punktu un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 8.jūnija spriedumu lietā Nr.SKA-194/2007

²¹ sk. likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 8.panta devīto un vienpadsmito daļu

²² sk. Komerclikuma 11.panta pirmās daļas pirmo teikumu

²³ sk. Uzņēmumu reģistra mājaslapu. Pieejams: <https://info.ur.gov.lv/#/data-search>

²⁴ sk. likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 4.¹⁰ panta astoto daļu

²⁵ sk. turpat 4.¹⁰ panta piekto daļu un 4.⁸pantu

²⁶ sk. turpat 4.⁸panta piekto daļu: “Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmā jaunākos (aktuālos) datus reģistrē, vienlaikus saglabājot iepriekš reģistrētos (vēsturiskos) datus.”

²⁷ Vēsturiskā informācija atbilstoši Ministru kabineta 2020.gada 7.janvāra noteikumos Nr.23 “Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra informācijas izsniegšanas noteikumi un maksas pakalpojumu cenrādis” 3.punktam ir informācija par visiem ierakstiem, kas izdarīti pirms jaunākajiem reģistra ierakstiem, kā arī informācija no reģistrācijas lietā esošajiem dokumentiem, kas pievienoti reģistrācijas lietai pirms Uzņēmumu reģistra valsts notāra jaunākā lēmuma. sk. arī likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 4.⁸panta piekto daļu; Uzņēmumu

pārtraukta, un tie joprojām ir publiski pieejami bez maksas Uzņēmumu reģistra informācijas tīmekļvietnē <https://info.ur.gov.lv>.

Viena no Uzņēmumu reģistra funkcijām ir sniegt trešajām personām ticamas un izsmeļošas ziņas par pagātnes faktiem. Tādējādi katru reģistru veido pašreizējie dati un vēsturiskie dati.²⁸ Arī Augstākā tiesa, atsaucoties uz Uzņēmumu reģistra norādīto, secināja, ka vēsturiskās ziņas no reģistra netiek dzēstas un jebkurai personai ir tiesības saņemt vēsturisko izziņu par ierakstiem, kuri bijuši izdarīti komercreģistrā.²⁹

Turklāt jānorāda, ka likuma “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 4.⁹ panta otrā daļa paredz, ka Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmas reģistru ieraksti un citas reģistros reģistrētās ziņas ir pastāvīgi glabājama informācija, ja normatīvajos aktos nav noteikts atšķirīgs to glabāšanas termiņš.

Uzņēmumu reģistra ierakstu publiskums nodrošina iespēju ikvienam bez pamatojuma un bez termiņa ierobežojuma uzzināt aktuālo un vēsturisko informāciju par tiesību subjekta juridisko adresi.

9. Ievērojot iepriekš minēto, konstatēju, ka spēkā esošais normatīvais regulējums attiecībā uz Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrējamām ziņām pieļauj iespēju, ka Uzņēmumu reģistrs apstrādā fiziskas personas datus – dzīvesvietas adresi, lai gan normatīvais regulējums paredz apstrādāt tikai tiesību subjekta juridisko adresi. Turklāt šī informācija ir publiski pieejama bez termiņa ierobežojuma neierobežotam personu lokam.

Informācija par personas dzīvesvietu ir tādi dati, kas saistīti ar personas privāto dzīvi, un šādu personas datu apstrāde ir iejaukšanās personas privātajā dzīvē. Savukārt par personas datu apstrādi uzskatāma informācijas saņemšana par personas dzīvesvietu, tās publiskošana u.tml.³⁰

Līdz ar to no normatīvā regulējuma izriet fiziskas personas, kuras dzīvesvietas adrese ir identiska Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros ierakstītajai tiesību subjekta juridiskajai adresei, Satversmes 96.pantā noteikto tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums.

10. Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību var ierobežot, ja šāds ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, tam ir leģitīms mērķis un tas ir samērīgs.

11. Lai izvērtētu šāda normatīvā regulējuma atbilstību Satversmes 96.pantam, visupirms jāpārbauda, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, proti: 1) vai likums ir pieņemts, ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību; 2) vai likums ir izsludināts un publiski pieejams atbilstoši normatīvo aktu prasībām; 3) vai likums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas.³¹

reģistra mājaslapu. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/jaunumi/aktualitates/no-2021-gada-uznemumu-registra-klientiem-nebus-jamaksa-par-oficialo-publikaciju-latvijas-vestnesi/>

²⁸ sk. ģenerāladvokāta Yves Bot 2016.gada 8.septembra secinājumu lietā C-398/15 76.punktā

²⁹ sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2011.gada 13.maija sprieduma lietā Nr.SKA-210/2011 12.punktā

³⁰ sk. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2020.gada 26.novembra sprieduma lietā Nr.SKC-465/2020 11.2.punktā

³¹ sk. Satversmes tiesas 2019.gada 28.jūnija sprieduma lietā Nr.2018-24-01 11.punktā

Atzinuma 7.punktā jau norādīju, ka prasība reģistrēt tiesību subjekta juridisko adresi ietverta vairākos normatīvajos aktos. Pārbaudes lietas ietvaros nav radušās šaubas par to, ka minētais normatīvais regulējums pieņemts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, ir izsludināts un publiski pieejams atbilstoši normatīvo aktu prasībām, kā arī ir skaidri formulēts.

Normatīvais regulējums noteic pienākumu reģistrēt Uzņēmumu reģistra vestajā reģistrā tiesību subjekta juridisko adresi. Likumdevējs nav paredzējis atšķirīgu regulējumu gadījumos, kad tiesību subjekta juridiskā adrese ir identiska fiziskas personas dzīvesvietas adresei. Tāpat normatīvajā regulējumā nav noteikts aizliegums reģistrēt dzīvesvietas adresi kā tiesību subjekta juridisko adresi. Tādējādi likumdevējs nav paudis viedokli, ka šādai situācijai būtu izņēmuma raksturs.

Ievērojot minēto, normatīvais regulējums pieļauj un Uzņēmumu reģistrs praksē nodrošina to, ka persona drīkst reģistrēt savu dzīvesvietas adresi Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros kā tiesību subjekta juridisko adresi. Šādas ziņas ierakstīšana reģistrā pieļauj ne tikai apstrādāt fiziskas personas privātās dzīves datus, bet arī izsniegt šo informāciju ikvienam, jo ziņas par tiesību subjekta juridisko adresi ir publiska informācija (sk. arī šā atzinuma 8.punktu).

Līdz ar to no normatīvā regulējuma izrietošais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

12. Ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad.³² Satversmes 116.pants noteic, ka personas tiesības, kas ietvertas citstarp Satversmes 96.pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk – EST) ir atzinusi, ka datu glabāšana komercreģistrā un uzņēmumu reģistrā, pamatojoties uz tiesisku, likumā paredzētu pienākumu to darīt, ir darbība, kas veikta vispārējās tiesiskās noteiktības interesēs.³³ Publiska reģistra mērķis ir radīt informācijas avotu, uz ko var paļauties tiesiskajās attiecībās, un tādējādi sniegt nepieciešamo tiesisko noteiktību.³⁴ Tā ir nepieciešama, lai aizsargātu trešo personu, it īpaši kreditoru, intereses, taisnīgus tirdzniecības darījumus un līdz ar to tirgus pienācīgu darbību. Trešajām personām ir jāspēj piekļūt oficiālai un ticamai informācijai par uzņēmumiem, lai nodrošinātu tirgū pienācīgu pārskatāmību un tiesiskās noteiktības līmeni.³⁵

Arī Uzņēmumu reģistrs norāda: likumdevējs ir izvērtējis un atzinis, ka ir noteikts informācijas kopums, kas uzņēmējdarbības vidē ir tik būtisks, ka tā publiska pieejamība jānodrošina sabiedrībai bez jebkādiem ierobežojumiem un bez maksas. Publisku reģistru ierakstu publiskošanas mērķis ir trešo personu interešu aizsardzība to tiesisko attiecību veidošanā. Proti, lai pārliecinātos par konkrētajā laika posmā publiskā reģistrā esošām ziņām.³⁶

Turklāt Tieslietu ministrija vērš uzmanību uz to, ka likumdevējs, nosakot publiskajos reģistros reģistrējamo ziņu apjomu, tostarp, fizisku personu identificējošos

³² sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2005.gada 22.decembra sprieduma lietā Nr.2005-19-01 9.punktu*

³³ sk. *ģenerālvokāta N.Jäskinena (N.Jääskinen) 2012.gada 26.aprīļa secinājumu lietā C-138/11 48.punktu*

³⁴ sk. *turpat 50.punktu*

³⁵ sk. *ģenerālvokāta Yves Bot 2016.gada 8.septembra secinājumu lietā C-398/15 54.punktu*

³⁶ sk. *Uzņēmumu reģistra 2019.gada 8.janvāra atbildi Nr.2-5n/302 pārbaudes lietas materiālos*

datu, un paredzot šo ziņu publiskošanu, ir izvērtējis šādu datu apstrādes mērķi – precīzi un nekļūdīgi identificēt konkrētu fizisko personu vispārējo sabiedrības interešu mērķiem, t.i., trešo personu (piemēram, kreditoru, sadarbības partneru, investoru) interešu aizsardzībai, kā arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai.³⁷

Var piekrist, ka informācija ir publiska, jo likumdevējs ir vēlējis nodrošināt Latvijas iedzīvotājiem resursu, kurā ir iespējams iegūt uzticamu informāciju par darījumu partnera spēju pieņemt lēmumus. Šīs sistēmas caurspīdīgums kalpo iespējamu krāpniecisku darbību mazināšanai.

Publiskajā reģistrā ietvertās informācijas apstrādes mērķis ir ziņu sniegšana par juridisku personu. Savukārt normatīvajā regulējumā noteiktās prasības – reģistrēt tiesību subjekta juridisko adresi – mērķis ir nodrošināt trešo personu aizsardzību. Proti, lai trešās personas varētu iepazīties ar reģistru ierakstos norādītajām ziņām un tādējādi īstenotu tiesisko noteiktību starp uzņēmumu un trešajām personām. Šāds mērķis ir attiecināms arī uz situāciju, kad tiesību subjekta juridiskā adrese ir identiska personas dzīvesvietas adresei.

Līdz ar to prasības publiskajā reģistrā norādīt tiesību subjekta juridisko adresi legitīmais mērķis ir trešo personu interešu aizsardzība.

13. Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, nepieciešams pārbaudīt: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legitīmā mērķa sasniegšanai, proti, vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt legitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama, proti, vai legitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs, proti, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

Ja tiek atzīts, ka pamattiesību ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad tas neatbilst samērīguma principam un ir prettiesisks.³⁸

14. Likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legitīmā mērķa sasniegšanai, ja ar konkrēto regulējumu šis mērķis tiek sasniegts.³⁹

Normatīvais regulējums nodrošina to, ka Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros ir ikvienam pieejamas ziņas par tiesību subjekta juridisko adresi. Šāds normatīvais regulējums ir piemērots legitīmā mērķa sasniegšanai, jo nodrošina trešo personu interešu aizsardzību. Minētais mērķis tiek sasniegts arī situācijā, kad fiziska persona ir piekritusi reģistrēt savu dzīvesvietas adresi kā tiesību subjekta juridisko adresi.

Tādējādi normatīvajā regulējumā ietvertā prasība ir piemērota legitīmā mērķa sasniegšanai.

15. Pamattiesību ierobežojums ir nepieciešams, ja nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties personu pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk.⁴⁰

Pārbaudes lietas ietvaros minēti vairāki iespējamie risinājumi, kurus izvēloties pamattiesības, iespējams, tiktu ierobežotas mazāk, proti: 1) ja samazinātu datu apjomu

³⁷ sk. Tieslietu ministrijas 2020.gada 28.februāra atbildi Nr.1-17/723 pārbaudes lietas materiālos; sk. arī Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumu, Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumu

³⁸ sk. Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija sprieduma lietā Nr.2006-42-01 11.punktu un 2018.gada 14.decembra sprieduma lietā Nr.2018-09-0103 18.punktu

³⁹ sk. Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 13.punktu

⁴⁰ sk. Satversmes tiesas 2018.gada 26.aprīļa sprieduma lietā Nr.2017-18-01 21.3.2.punktu

līdz oficiālās publikācijās pieejamai informācijai par konkrēta komersanta nosaukumu, reģistrācijas numuru, reģistrācijas un likvidācijas datumu, saglabājot iespēju ar pilnu reģistrācijas lietu iepazīties klātienē Uzņēmumu reģistrā; 2) informāciju par likvidētā uzņēmuma juridisko adresi varētu nenosūtīt atkalizmantojājiem.⁴¹

15.1. Oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” un elektroniski tīmekļa vietnē *www.vestnesis.lv* tiek publicēti publisko reģistru ieraksti, piemēram, par jaundibinātiem uzņēmumiem, izsolē iesaistītajiem uzņēmumiem un izmaiņām uzņēmumos, kuros norādītas arī ziņas par tiesību subjekta juridisko adresi.⁴² Tātad aktuālā reģistra informācija par tiesību subjekta juridisko adresi tiek publicēta oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” un elektroniski tīmekļa vietnē *www.vestnesis.lv*.

Tiesību subjekta likvidācijas gadījumā minētā tīmekļa vietne nodrošina iespēju ikvienam iepazīties ar visiem šajā vietnē pieejamajiem paziņojumiem attiecībā uz meklētājā norādīto tiesību subjektu, kuros citstarp pieejama arī likvidētā uzņēmuma juridiskā adrese.⁴³ Līdz ar to ikvienam ir iespēja iepazīties ar tiesību subjekta juridisko adresi arī gadījumos, kad tiesību subjekts ir likvidēts.

No Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 1., 2. un 10.panta pirmās daļas⁴⁴ izriet, ka paziņojumi⁴⁵ izdevumā “Latvijas Vēstnesis” un elektroniski tīmekļa vietnē *www.vestnesis.lv* ir publiski ticami un saistoši, tāpēc neviens nevar aizbildināties ar oficiālo paziņojumu nezināšanu. Šie paziņojumi nodrošina privātpersonu tiesības būt informētām par savām tiesībām un pienākumiem, citstarp par oficiālo paziņojumu izsludināšanu, publicēšanu, spēkā esamību un pieejamību.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 7.pantā nostiprinātajam tiesiskuma principam un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta pirmajai daļai iestādes rīcībai jāatbilst tiesību normām. Iestāde darbojas normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros un savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.

Uzņēmumu reģistram ir jāsniedz informācija par reģistrētajiem tiesību subjektiem un juridiskajiem faktiem (sk. šā atzinuma 6.punktu), tāpēc tas nodrošina reģistros pieejamās publiskās informācijas, tostarp, par tiesību subjekta juridisko adresi, pieejamību. Turklāt pieejamība nozīmē ne tikai Uzņēmumu reģistrā klātienē, bet arī Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē, lai ikviens varētu iegūt pamatinformāciju par interesējošo tiesību subjektu. Paredzot ierobežojumus publiskas informācijas publicēšanai, tiktu apgrūtināta Uzņēmumu reģistra pienākuma pilnvērtīga īstenošana. Apsvērums, ka tiesību subjekta darbība ir pārtraukta, neatbrīvo Uzņēmumu reģistru no pienākuma izpildes arī par vēsturiskajiem ierakstiem, tostarp, par uzņēmumiem, kuri ir likvidēti.

Var piekrist Uzņēmumu reģistra norādītajam, ka nevienā normatīvajā aktā nav paredzēta reiz izsludinātu publisko reģistru ierakstu atsaukšana.⁴⁶ Šāda iespēja radītu tiesisko nenoteiktību un varētu mazināt sabiedrības pašāvērtību un uzticēšanos reģistru ierakstos nostiprināto ziņu patiesumam.

⁴¹ sk. *privātpersonas iesniegumus institūcijām pārbaudes lietu materiālos*

⁴² sk. *tīmekļa vietnes www.vestnesis.lv komercreģistra ziņas, piemēram: <https://www.vestnesis.lv/oficialie-pazinojumi/komercregistra-zinas>*

⁴³ sk. *turpat*

⁴⁴ sk. *Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 1. un 2.pantu, 10.panta pirmo daļu*

⁴⁵ *Saskaņā ar Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 10.panta pirmo daļu oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” kā oficiālus paziņojumus publicē publisko reģistru ierakstus, publisko tiesību subjektu, to amatpersonu un privātpersonu sludinājumus, paziņojumus vai informāciju, ja to oficiālu publicēšanu paredz ārējie normatīvie akti.*

⁴⁶ sk. *Uzņēmumu reģistra 2018.gada 14.maija atbildi Nr.2-5-68140/1 pārbaudes lietas materiālos*

Ņemot vērā iepriekš minēto, **līdzeklis, kas paredz samazināt datu apjoma publiskumu, ļaujot iepazīties ar vēsturisko informāciju par tiesību subjekta juridisko adresi tikai Uzņēmumu reģistrā klātienē, liegtu Uzņēmumu reģistram īstenot tam normatīvajos aktos noteikto pienākumu izpildi.** Vienlaikus vēlos norādīt, ka šāda normatīvā regulējuma spēkā esamība neliedz likumdevējam izvērtēt ziņu par tiesību subjekta juridisko adresi publiskuma nepieciešamību situācijā, kad minētā adrese ir fiziskas personas dzīvesvietas adrese.

15.2. Izvērtējot iespēju likvidēta uzņēmuma juridisko adresi nenosūtīt atkalizmantotājiem, jānorāda, ka iestāžu rīcībā esošās informācijas pieejamību pamatā regulē Informācijas atklātības likums. Atbilstoši šā likuma 1.panta 5.punktam atkalizmantošana ir iestādes rīcībā esošas un iestādes radītas vispārpieejamas informācijas izmantošana komerciālam vai nekomerciālam mērķim, kas nav šīs informācijas radīšanas sākotnējais mērķis, ja to dara privātpersona, kura iestādes rīcībā esošo informāciju izmanto, neveicot valsts pārvaldes uzdevumus.

Jebkurš interesents var pieprasīt⁴⁷ no Uzņēmumu reģistra informācijas izsniegšanu atkalizmantošanas nolūkā, ko noformē rakstveidā.⁴⁸ Uzņēmumu reģistrs, pamatojoties uz saņemtiem pieteikumiem, ir noslēdzis informācijas izsniegšanas līgumus ar vairākām privātām kapitālsabiedrībām par regulāru informācijas izsniegšanu atkalizmantošanas nolūkā un nodod tām Uzņēmumu reģistra publiskajos reģistros reģistrētās ziņas.⁴⁹

Informācijas atklātības likums nošķir vispārpieejamo informāciju no ierobežotas pieejamības informācijas. Saskaņā ar šā likuma 5.panta otrās daļas 4.punktu informācija par fiziskās personas privāto dzīvi ir uzskatāma par ierobežotas pieejamības informāciju, kas paredzēta ierobežotam personu lokam. Ņemot vērā to, ka informācija par fiziskas personas dzīvesvietas adresi attiecas uz viņas privāto dzīvi, tā būtu īpaši aizsargājama. Savukārt Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros norādītā tiesību subjekta juridiskā adrese ir saistīta ar reģistrēto tiesību subjektu kā nodibinātu veidojumu, lai tas varētu īstenot savu darbību un būtu publiski pieejams. Normatīvie akti paredz reģistrēt tikai tiesību subjekta juridisko adresi un to Uzņēmumu reģistrs apstrādā kā vispārpieejamu publisku informāciju.

Īstenojot Uzņēmumu reģistram nodoto funkciju izpildi, Uzņēmumu reģistrs atkalizmantošanas nolūkā izsniedz likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 4.¹⁵pantā noteikto informāciju atkalizmantotājiem tādā veidā, kādā tā ir apstrādāta Uzņēmumu reģistrā. Savukārt atkalizmantotāji izmanto saņemto publisko informāciju arī komerciāliem mērķiem – savu pakalpojumu radīšanai un to piedāvāšanai tālāk trešajām personām.

Informācija par likvidēta uzņēmuma juridisko adresi ir publiski pieejama Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmā (sk. šā atzinuma 8.punktu), tāpēc tā pamatoti tiek izsniegta atkalizmantotājiem. Liedzot atkalizmantotājiem saņemt minēto informāciju, tiktu samazināts personu loks, kas apstrādā šos datus, tomēr šāds līdzeklis ierobežotu sabiedrības intereses un tādējādi nenodrošinātu trešo personu tiesību aizsardzību.

Līdz ar to nav tiesiska pamata liegt sabiedrībai, tostarp, atkalizmantotājiem, piekļuvi vispārpieejamai informācijai par tiesību subjekta (arī likvidēta) juridisko adresi.

⁴⁷ sk. *Informācijas atklātības likuma 11.1.panta pirmo un otro daļu*

⁴⁸ sk. *turpat*

⁴⁹ sk. *Uzņēmumu reģistra 2018.gada 14.maija atbildi Nr.2-5-68140/1 pārbaudes lietas materiālos*

16. Izvērtējot no normatīvā regulējuma izrietošā pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, jāpārlicinās par to, vai nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas tās pamattiesību ierobežojuma rezultātā, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā. Proti, jānoskaidro lietā līdzsvarojamās intereses un tas, kurai no šīm interesēm būtu piešķirama prioritāte.⁵⁰

Tāpat pārbaudes lietā nepieciešams izvērtēt, vai labums, ko iegūst sabiedrība, saņemot informāciju par tiesību subjekta juridisko adresi, ir lielāks par fiziskas personas, kuras dzīvesvietas adrese ir publiski pieejama, pamattiesību ierobežojumu.

16.1. Visupirms izvērtējama fiziskās personas griba un iesaiste savu personas datu publicēšanai.

Reģistrējot tiesību subjektu Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros, personai ir dota rīcības brīvība izvēlēties adresi, kuru norādīt reģistrā. Saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu Uzņēmumu reģistram nav pienākuma pārbaudīt, vai personas norādītā tiesību subjekta juridiskā adrese vienlaikus ir arī fiziskas personas dzīvesvietas adrese. Tas nozīmē, ka personai pirms adreses reģistrācijas nepieciešams rūpīgi izvērtēt šādas rīcības tiesiskās sekas un iespējamos riskus, tostarp, ņemt vērā, ka reģistrētā tiesību subjekta juridiskā adrese ir publiski pieejama ikvienam. Iesniedzot Uzņēmumu reģistram pieteikumu, kurā ietvertas ziņas par tiesību subjekta juridisko adresi, persona ir devusi piekrišanu šo datu apstrādei.

Būtiski atzīmēt, ka pēc tiesību subjekta juridiskās adreses reģistrācijas nevienā dokumentā, Uzņēmumu reģistra tīmekļvietnē, oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis", tīmekļvietnē www.vestnesis.lv, atkalizmantotāju tīmekļvietnēs un citās interneta meklētājprogrammās nav norādīts, ka tiesību subjekta juridiskā adrese ir konkrētas fiziskas personas dzīvesvietas adrese. Ņemot vērā to, ka Uzņēmumu reģistra rīcībā nav informācija par to, vai norādītā juridiskā adrese ir vai nav arī fiziskas personas dzīvesvietas adrese⁵¹, šāda informācija nav pieejama arī citiem.

Tāpat publiski pieejamā adrese tiek saistīta tikai ar tiesību subjekta juridisko adresi. Turklāt tiesību subjektam nav liegts izmainīt publiskajā reģistrā tā juridisko adresi.

16.2. Praksē var būt gadījumi, kad no Uzņēmumu reģistra publiski pieejamās informācijas var identificēt fizisko personu un ar augstu ticamības pakāpi uzzināt šīs personas dzīvesvietas adresi, kura ir reģistrēta publiskā reģistrā kā tiesību subjekta juridiskā adrese.

Piemēram, pārbaudes lietā privātpersona reģistrējās kā individuālais komersants, atveidojot savu vārdu un uzvārdu komersanta nosaukumā. Komersanta sastāvā ir viena persona, tāpēc pastāv iespēja, ka reģistrā norādītā juridiskā adrese ir šīs personas dzīvesvietas adrese.⁵² Tā rezultātā informācija par fiziskas personas dzīvesvietas adresi kļūst publiski pieejama ikvienam ne tikai Uzņēmumu reģistra sistēmā, bet arī tiek nodota atkalizmantotājiem un šo informāciju izmanto citas interneta meklētājprogrammas. Šādas informācijas publiskums var radīt personai drošības apdraudējuma risku, jo ikviens var noskaidrot kur viņa dzīvo. Šo personu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību tiek ierobežotas ar brīdi, kad Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros ierakstīta tiesību subjekta juridiskā adrese.

⁵⁰ sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 15.punktu un 2016.gada 16.jūnija sprieduma lietā Nr.2015-18-01 18.punktu un Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 15.punktu*

⁵¹ sk. *Datu valsts inspekcijas 2018.gada 11.decembra viedokli Nr.1-4.2/1729-N un Tieslietu ministrijas 2018.gada 5.oktobra viedokli pārbaudes lietas materiālos*

⁵² sk. *privātpersonas iesniegumu pārbaudes lietas*

Šāda ierobežojuma nepieciešamība pamatojama ar sabiedrības interesēm, proti, lai būtu droša un labvēlīga uzņēmējdarbības vide.⁵³ No Uzņēmumu reģistra reģistru publiskas ticamības principa izriet, ka reģistru ieraksti un lēmumi par dokumentu pievienošanu reģistrācijas lietai ir vērsti uz trešo personu interešu aizsardzību, proti, lai jebkurš var paļauties, ka ieraksti ir un ka tie ir tiesiski, kamēr vien nav izdarīts cits ieraksts.⁵⁴ Līdz ar to *izskatāmajā pārbaudes lietā sabiedrības, tostarp, trešo personu, ieguvums ir lielāks nekā fiziskas personas pamattiesību ierobežojums*, jo ir svarīgi, lai ikviens jebkurā laikā varētu saņemt informāciju par tiesību subjekta juridisko adresi.

Ievērojot minēto secinā, ka netiek pārkāptas personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību saskaņā ar Satversmes 96.pantu. Vienlaikus norādu, ka arī šādā situācijā nepieciešams nodrošināt balansu starp sabiedrības interesēm un fiziskas personas pamattiesībām, normatīvajā regulējumā paredzot pušu pienācīgu tiesību aizsardzību.

16.3. EST ir atzinusi, ka tiesību uz personas datu aizsardzību aizskārums smagums juridiskām personām izpaužas citādi nekā fiziskām personām. Juridiskām personām jau ir noteikts plašāks pienākums publiskot savus datus.⁵⁵

Atbilstoši Regulas preambulas 14.apsvērumam Regula neattiecas uz tādu personas datu apstrādi, kas skar juridiskas personas un jo īpaši uzņēmumus, kuriem ir juridiskas personas statuss, tostarp juridiskās personas nosaukumu, uzņēmējdarbības formu un kontaktinformāciju. Arī Datu valsts inspekcija norāda, ka amatpersonas tiesības uz privāto dzīvi bauda mazāku aizsardzību nekā tās personas tiesības uz privāto dzīvi, kuras nav amatpersonas. Līdz ar to fizisko personu datu aizsardzības ietvars neattiecas uz juridisko personu datu aizsardzību. Proti, uz šādas informācijas aizsardzību attiecināmās prasības ir mazākas, kā informācijas aizsardzībai, kas ir attiecināma uz personas privāto sfēru.⁵⁶

Ikvienam, kas vēlas piedalīties saimnieciskos darījumos ar komercuzņēmuma starpniecību, ir jābūt gatavam nodot atklātībai konkrētu informāciju.⁵⁷ Taču arī šādā situācijā nepieciešams izvērtēt pamattiesību ierobežojuma apmēru un būtiskumu. Pārbaudes lietas ietvaros izvērtējamā situācija primāri attiecas uz fiziskas personas privāto dzīvi. Lai gan reģistrētās ziņas par tiesību subjekta juridisko adresi pirmšķietami saistās ar juridiskās personas kontaktinformāciju, tomēr tai ir cieša saistība ar fiziskas personas faktisko dzīvesvietas adresi, kuras publiska izpaušana var būtiski ietekmēt viņas privātās dzīves aizsardzību.

16.4. Augstākā tiesa ir atzinusi, ka brīdī, kad personas dati nonāk datu pārziņa rīcībā, datu subjekta iespējas kontrolēt savu datu drošību tiek būtiski samazinātas.⁵⁸ Konkrētajā gadījumā informāciju par tiesību subjekta juridisko adresi, kas vienlaikus ir fiziskas personas dzīvesvietas adrese, apstrādā vairāki datu pārziņi – Uzņēmumu reģistrs, atkalizmantotāji un citas interneta meklētājprogrammas (piemēram, www.google.com).

⁵³ sk. arī Tieslietu ministrijas vēstuli Saeimas Juridiskajai komisijai par priekšlikumiem likumprojektam "Grozījumi likumā "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru"" (Nr.389/Lp13) pirms otrā lasījuma

⁵⁴ sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2011.gada 13.maija spriedumu lietā Nr.SKA-210/2011

⁵⁵ sk. Eiropas Savienības Tiesas 2010.gada 9.novembra sprieduma Volker und Markus Schecke un Eifert lietā Nr.C-92/09 87.punktā

⁵⁶ sk. Datu valsts inspekcijas skaidrojumu "Par datu publiskošanu Uzņēmumu reģistrā". Pieejams: <https://www.dvi.gov.lv/lv/jaunums/par-datu-publiskosanu-uznemumu-registra>

⁵⁷ sk. ģenerāladvokāta Yves Bot 2016.gada 8.septembra secinājumu lietā Nr.C-398/15 84.punktā

⁵⁸ sk. Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 30.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-219/2020 11.punktā; sk. sal. Senāta 2020.gada 21.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-214/2020 10.punktā

Lai persona varētu pārliecināties par savu datu apstrādes tiesiskumu, Regula paredz vairākas datu subjekta tiesības, tostarp, tiesības labot personas datus un tiesības panākt, lai pārzinis bez nepamatotas kavēšanās dzēstu datu subjekta personas datus (tiesības “tikt aizmirstam”).⁵⁹ Ņemot vērā to, ka tiesību subjekta juridiskā adrese ir publiski pieejama informācija, fiziskai personai, kura vēlas, lai tīmekļvietnēs nebūtu pieejama viņas dzīvesvietas adrese, pēc būtības ir apgrūtināta iespēja īstenot Regulā noteiktās tiesības. Proti, Uzņēmumu reģistram ir tiesisks pamats apstrādāt šos datus, kā arī nodot atkalizmantotājiem. Savukārt interneta meklētājprogrammas apstrādā datus, kas jau ir publiski pieejami internetā. Gadījumā, ja interneta meklētājprogrammas piekristu dzēst vai ierobežot piekļuvi šādai informācijai, tai vēl jāprojām būtu tiesisks pamats būt publiski pieejamai Uzņēmumu reģistra un atkalizmantotāju tīmekļvietnēs.

Pārbaudes lietas ietvaros Tieslietu ministrija un Datu valsts inspekcija norādīja, ka, pamatojoties uz EST 2017.gada 9.marta spriedumu lietā C-398/15 (*Corte suprema di cassazione (Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu*) – *Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce pret Salvatore Manni* (turpmāk – EST spriedums), Uzņēmumu reģistram kā datu pārzinim, kā arī interneta katalogiem nav tieša no normatīvajiem aktiem izrietoša pienākuma samazināt publiskojamo fiziskās personas datu apstrādes apjomu, ņemot vērā komersanta likvidācijas faktu.⁶⁰

Vēlos norādīt, ka EST minētajā spriedumā sniedza prejudiciālu vērtējumu attiecībā uz situāciju, kad Lečes Tirdzniecības palāta atteica fiziskai personai dzēst, pārveidot anonīmā formā vai bloķēt datus, kas viņas vārdu saista ar uzņēmuma maksātspēju. EST nosprieda, ka *fiziskas personas var lūgt iestādi*, kas ir atbildīga attiecīgi par centrālā reģistra, komercreģistra vai uzņēmumu reģistra pārvaldību, pamatojoties uz katra atsevišķa gadījuma novērtējumu, *pārbaudīt, vai izņēmuma kārtā ir pamats* nepārvaramu un likumīgu iemeslu dēļ, kas ir saistīti ar viņu konkrēto situāciju, beidzoties pietiekami ilgam termiņam pēc attiecīgās sabiedrības likvidācijas, *ierobežot piekļuvi personas datiem*, kas tās skar un kas ir ietverti šajā reģistrā, sniedzot to tikai trešajām personām, kuras pamato īpašas intereses iepazīties ar šiem datiem.

EST spriedumā paustās atziņas ir attiecinātas tikai uz valstu reģistrācijas iestādēm, proti, Uzņēmumu reģistru, nevis atkalizmantotājiem un citām interneta meklētājprogrammām. Līdz ar to nav pamatots apgalvojums, ka atkalizmantotāji un citas meklētājprogrammas nevar izvērtēt personas lūgumu dzēst vai ierobežot piekļuvi viņas personas datiem.

Ar minēto spriedumu EST atzina, ka izņēmuma gadījumos fiziskai personai ir jāparedz iespēja lūgt reģistra iestādei ierobežot piekļuvi noteiktiem personas datiem. Taču šāds tiesību aizsardzības mehānisms nav paredzēts Latvijas spēkā esošajos normatīvajos aktos. Tādējādi uzskatu, ka *netiek pienācīgi nodrošināta fiziskas personas tiesību aizsardzība*, jo laika gaitā var rasties no fiziskas personas rīcības neatkarīgi apstākļi, kuru rezultātā personas datu publiskums var būtiski un nesamērīgi ierobežot viņas pamattiesības. Piemēram, persona var sniegt objektīvus argumentus tam, ka tiek apdraudēta viņas drošība un dzīvība.

Arī Tieslietu ministrija atzīst, ka katrs gadījums būtu individuāli izvērtējams un gadījumā, ja no fiziskās personas datu apstrādes datu subjektam rodas nesamērīgs

⁵⁹ sk. par tiesībām “tikt aizmirstam” plašāk Eiropas Savienības Tiesas 2014.gada 13.maija spriedumu *Google Spain SL un Google Inc. pret Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) un Mario Costeja González* lietā Nr.C131/12; sk. arī Regulas 3. un 4.iedaļu

⁶⁰ sk. Tieslietu ministrijas 2018.gada 5.oktobra atbildi Nr.1-24/1109-A un Datu valsts inspekcijas 2018.gada 11.decembra viedokli Nr.1-4.2/1729-N pārbaudes lietas materiālos

pamattiesību un pamatbrīvību aizskārums, būtu jādomā par personas datu piekļuves ierobežošanu.⁶¹

Turklāt no likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 4.⁹ panta otrās daļas izriet, ka ziņas par tiesību subjekta juridisko adresi ir pastāvīgi glabājama informācija. Izstrādājot minēto regulējumu, Tieslietu ministrijas pārstāve norādīja, ka nebūtu ieteicams vairot normatīvo aktu plūdus, un vērsa uzmanību uz to, ka Komerclikumā plānoti grozījumi, kuros nepieciešamības gadījumā paredzētu grozījumus arī attiecībā uz glabāšanas termiņiem.⁶² Līdz šā atzinuma pieņemšanas brīdim Tieslietu ministrija nav izstrādājusi Komerclikuma grozījumu projektu attiecībā uz Komercreģistrā ierakstīto ziņu glabāšanas termiņiem.

Nemot vērā minēto, secinu, ka fiziskai personai nav iespēju izņēmuma gadījumā, sniedzot Uzņēmumu reģistram atbilstošu pamatojumu, lūgt ierobežot citu personu piekļuvi viņas personas datiem. Šāda normatīvā regulējuma neesamība liedz pienācīgi nodrošināt fiziskas personas tiesību aizsardzību.

Aicinu Tieslietu ministriju izstrādāt grozījumus atbilstošajos normatīvajos aktos, lai novērstu šajā atzinumā konstatētās nepilnības. Par šā jautājuma risināšanas virzību lūdzu līdz 2021.gada 7.maijam informēt tiesībsargu.

Ar šo atzinumu pārbaudes lieta tiek pabeigta.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

⁶¹ sk. Tieslietu ministrijas 2018.gada 5.oktobra atbildi Nr.1-24/1109-A pārbaudes lietas materiālos

⁶² sk. Latvijas Republikas Saeimas Juridiskās komisijas 2020.gada 26.februāra sēdes protokola Nr.104 3.-4.lpp. un audio ierakstu